

Inhoud

Pagina 2

Vakmanschap voortdurend in beweging

Pagina 3

Over de drempel van postinitieel leren

Pagina 4

Middelbaar en hoger onderwijs voor volwassenen

Recente publicaties

- Advies De volle breedte van onderwijskwaliteit (mei 2016)
- Advies Internationaliseren met ambitie (mei 2016)
- Advies over Wetsvoorstel meer ruimte voor nieuwe scholen (juni 2016)
- Advies Een ander perspectief op professionele ruimte in het onderwijs (september 2016)
- Advies Vakmanschap voortdurend in beweging (oktober 2016)

Laatste kwartaal 2016 verwacht

- Advies Passend onderwijs
- Advies Vluchtelingen en onderwijs

Uitgave

Ter gelegenheid van de presentatie van het advies Vakmanschap voortdurend in beweging tijdens het Werkevent 'Werk maken van talent'

Inleiding

De Onderwijsraad is een onafhankelijk adviescollege, opgericht in 1919. De raad adviseert de regering en het parlement, gevraagd en ongevraagd, over hoofdlijnen van het beleid en de wetgeving op het gebied van het onderwijs. De advisering van de raad strekt zich uit over de volle breedte van onderwijs: van basisschool tot universiteit, en van voorschoolse tot permanente educatie.

In 2015 heeft de raad het Huis van het Onderwijs opgericht. Het Huis van het Onderwijs verbindt de Onderwijsraad met de (onderwijs)praktijk. Tijdens masterclasses, lunchseminars en onderwijsdialogen gaan we in gesprek met mensen uit het veld en samen werken we aan het verbeteren van het (gesprek over) onderwijs. De programmalijnen uit de meerjarenagenda van de raad staan hierbij centraal:

- Kerntaken van het onderwijs
- Onderwijsprofessionals
- Bestuur, organisatie en bekostiging
- Onderwijs en samenleving
- Digitalisering

Vakmanschap voortdurend in beweging

Tijdens het Werkevent 'Werk maken van talent' presenteert de Onderwijsraad zijn advies 'Vakmanschap voortdurend in beweging'. Een advies over de aansluiting van het middelbaar beroeps-onderwijs op de arbeidsmarkt. Het advies geeft antwoord op de vraag hoe deze aansluiting beter kan, zowel voor het einde van initiële opleidingen als erna, via een leven lang leren. De voorzitter van de raad, prof. dr. Henriëtte Maassen van den Brink, geeft een toelichting op het advies en overhandigt het aan de minister van Onderwijs.

Lees in deze nieuwsbrief de samenvatting van het advies 'Vakmanschap voortdurend in beweging'. Lees verder in deze nieuwsbrief de samenvattingen van eerdere adviezen van de Onderwijsraad over leven lang leren: 'Over de drempel van postinitieel leren' (2012) en 'Middelbaar en hoger onderwijs voor volwassenen' (2009).

Vakmanschap voortdurend in beweging

Een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt heeft voortdurende aandacht. Ontwikkelingen in de maatschappij en op de arbeidsmarkt doen een groot beroep op de flexibiliteit en het lerend vermogen van mensen. De arbeidsmarktpositie en geringe scholingsdeelname in het kader van een leven lang leren maken vooral de positie van middelbaar opgeleiden zorgelijk. Daarom richt de raad zich in dit advies op het zogenoemde middensegment: de groep met een mbo diploma op niveau-2 of hoger.

Hoogwaardig vakmanschap moet voortdurend op peil worden gehouden: voltooiing van de initiële opleiding is daarvoor niet langer voldoende. Voor middelbaar opgeleiden is een leven lang leren extra van belang. Het is daarbij verstandig om al in de initiële opleiding een aanzet te geven voor latere deelname aan een leven lang leren.

Bij een leven lang leren is volgens de raad aandacht nodig voor persoonlijke ontwikkelingsdoelen en werkgerelateerde doelen. Hoewel persoonlijke ontwikkeling ook een doel op zich is, hanteert de raad in dit advies de insteek dat het persoonlijke ontwikkelingsdoel de werkgerelateerde doelen versterkt. Door beide doelstellingen in combinatie na te streven leren mensen hoe ze hun leven vorm kunnen geven en hun sociale netwerken kunnen opbouwen, maar ook hoe ze hun kennis en vaardigheden kunnen uitbreiden en kunnen participeren op de arbeidsmarkt. Om deze brede doelstelling van leven lang leren goed vorm te kunnen geven en versnippering van beleid en financiering tegen te gaan, pleit de raad voor meer (regionale) samenhang in de aanpak én voor betrokkenheid van alle partijen: middelbaar opgeleiden zelf, werkgevers, onderwijsinstellingen en overheid. Daartoe doet de raad drie aanbevelingen.

Versterk de regionale aanpak

De raad adviseert regioregie meer te benutten voor verbetering van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt in het kader van leven lang leren, omdat dan beter kan worden ingespeeld op de

specifieke behoeften van werknemers en arbeidsmarkt. Dit voorkomt versnippering in aanbod, organisatie en financiering van onderwijs. Daarbij is samenwerking tussen verschillende partijen nodig. De raad pleit voor een regierol van gemeenten en voor gedegen evaluatie en monitoring van beleidsmaatregelen en interventies op het gebied van leven lang leren.

Stimuleer en ondersteun eigen verantwoordelijkheid

De raad vindt het belangrijk dat middelbaar opgeleiden bewust gemaakt worden van de noodzaak van blijvend leren en dat zij zelf verantwoordelijkheid nemen voor leeractiviteiten in het kader hiervan. Zij moeten bij dit bewustwordingsproces en bij het leren zelf ondersteund worden. De raad pleit voor een positionering van een leven lang leren in de onderwijskolom. Al in het initiële onderwijs moet aandacht zijn voor de noodzaak van voortdurend leren en de ontwikkeling van zelfsturing. Daartoe dient volgens de raad de inspanningsverplichting van loopbaanoriëntatie en -begeleiding in het middelbaar beroepsonderwijs op termijn verzaamd te worden tot een resultaatsverplichting voor de student.

Zorg voor een persoonlijk post-initieel scholingsbudget

De raad identificeert twee knelpunten bij een onderdeel van de financiering van leven lang leren: de Opleidings- en Ontwikkelingsfondsen (O&O-fondsen). Ten eerste zijn deze fondsen gericht op de eigen sector en vaak niet op sectoroverschrijdende mobiliteit. Ten tweede is de

besteding van de middelen in deze fondsen niet efficiënt geregeld. De raad pleit voor het hervormen van de O&O-fondsen en het instellen van een persoonlijk post-initieel scholingsbudget. De raad is van mening dat het rechtvaardig is wanneer werknemers de beschikking krijgen over de zelf opgebouwde reserves. Zij moeten de mogelijkheid hebben om deze opleidingsgelden te gebruiken voor opleidingen of cursussen die de 'employability' van de werknemer bevorderen in de huidige baan. Zij moeten deze opleidingsgelden echter ook in kunnen zetten bij intersectorale mobiliteit op de arbeidsmarkt of bij werkloosheid. Volgens de raad verbetert het instellen van een persoonlijk budget de toegankelijkheid, kwaliteit en efficiëntie van scholing na het initiële onderwijs.

Over de drempel van postinitieel leren

De Onderwijsraad adviseerde al eerder over het belang van een leven lang leren voor specifieke groepen van de beroepsbevolking. In zijn advies 'Over de drempel van postinitieel leren' uit 2012 ging het daarbij met name om laagopgeleiden (mensen met een opleiding op maximaal mbo 1-niveau). Om duurzaam inzetbaar te kunnen blijven op de arbeidsmarkt en om voldoende zelfredzaam te zijn in de maatschappij is postinitieel leren voor deze groep belangrijk.

De raad is van mening dat goed initieel onderwijs de voornaamste manier is om duurzame inzetbaarheid van alle burgers te garanderen. De praktijk laat echter zien dat een deel van de jongeren het onderwijs verlaat zonder startkwalificatie (zonder diploma op mbo 2-niveau). Voor deze groep van laagopgeleiden heeft de overheid een bijzondere verantwoordelijkheid. Om de positie van laagopgeleide volwassenen op de arbeidsmarkt en in de maatschappij te verstevigen doet de raad vier aanbevelingen om hen te stimuleren tot postinitieel leren.

Laat stimuleringsmaatregelen aansluiten bij specifieke behoeften laagopgeleide

De raad adviseert het bedrijfsleven en de overheid om bij het stimuleren van postinitieel leren laagdrempelig te beginnen. Betrokken partijen kunnen dit het beste doen door gebruik te maken van kleinschalige samenwerkingsverbanden. De dagelijkse werk- en leefomgeving van de potentiële deelnemer moet centraal staan en er kan meer ingezet worden op sociale contacten die mensen kunnen helpen in hun loopbaan. Verder zou postinitieel leren standaard onderdeel moeten zijn in het loopbaanbeleid van bedrijven, zowel voor vaste werknemers als voor flexwerkers.

Borg kwaliteit ervaringscertificaten

Ervaringscertificaten zijn behulpzaam bij het erkennen van informeel leren en het stimuleren van postinitieel leren, maar de kwaliteit van evc (erkenning van verworven competenties) blijkt wisselend. De raad adviseert het toezicht op het erken-

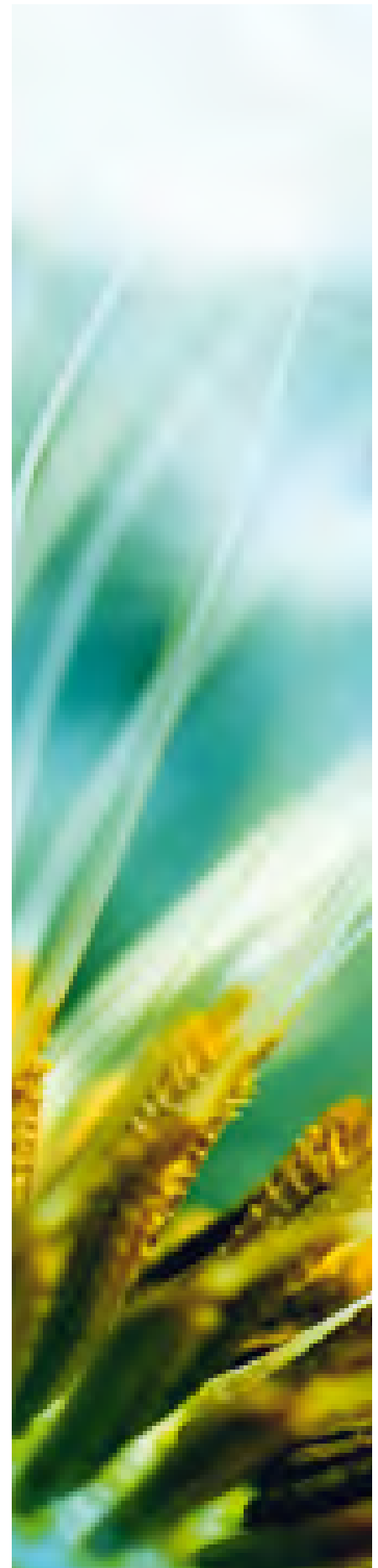
ningsproces te verscherpen. Hiertoe zou het Ministerie van OCW het toezicht op de kwaliteit van de licentieverlenende instanties moeten onderbrengen bij een overheidsinstelling. Tevens stelt de raad voor om de kwaliteit van evc-aanbieders zichtbaarder te maken door resultaten van beoordelingen openbaar te maken. Door vaker te controleren kan een licentie afgegeven worden voor een langere periode. Verder stelt de raad voor naast de reguliere erkenning per kwalificatieprofiel ook een erkenning op het niveau van de instelling in het leven te roepen.

Stel scherpe eisen aan aanbieders educatietrajecten

Een aanzienlijk deel van de laagopgeleiden is laaggeletterd en daardoor extra kwetsbaar. Daarom adviseert de raad om heldere kwaliteitseisen op te stellen voor aanbieders van volwasseneneducatie. Hiermee zou de kwaliteit geborgd kunnen worden, terwijl tegelijkertijd educatietrajecten beter op de verschillende deelnemersvragen afgestemd kunnen worden.

Experimenteer met maatregelen en onderzoek hun werking en effectiviteit

De deelname aan postinitieel leren wordt te globaal gemeten om het succes van stimuleringsmaatregelen goed te kunnen beoordelen. In het bijzonder voor de heterogene groep van laagopgeleiden beveelt de raad aan om op kleine schaal te experimenteren met initiatieven die beloftevol zijn gebleken. Deze maatregelen moeten systematisch op hun werking en effectiviteit worden onderzocht, voordat er wordt geïnvesteerd in maatregelen op grote schaal.

Middelbaar en hoger onderwijs voor volwassenen

De verkenning 'Middelbaar en hoger onderwijs voor volwassenen' uit 2009 gaat na welke mogelijkheden een volwassene voor wie dit van belang is, heeft om aan onderwijs deel te nemen. De verkenning spitst zich toe op onderwijs voor middelbaar en hoger opgeleiden: mbo 4 (middelbaar beroepsonderwijs) en hoger onderwijs. Welke mogelijkheden heeft de minister van Onderwijs om de vraag naar en het aanbod van middelbaar en hoger onderwijs voor volwassenen te optimaliseren in het licht van de functies van dit onderwijs, en de effecten van dit onderwijs voor verschillende doelgroepen te vergroten?

Eenzijds is het van belang meer duidelijkheid aan te brengen in het bestaande aanbod, anderzijds om in te gaan op de belemmeringen van tijd, financiering en informatie; belemmeringen die inzet vergen van overheid, bedrijven en individuele deelnemers. Meer inzicht nastreven in het aanbod kan door als uitgangspunt te nemen dat het aanbod een systeem met twee componenten is: privaat (niet-bekostigde instellingen) en publiek (bekostigde instellingen). De raad geeft in zijn aanbevelingen manieren weer om enerzijds beide componenten op zich te versterken en anderzijds toe te werken naar meer afstemming en wisselwerking tussen beide deelsystemen.

Aanbevelingen

De raad wil een duidelijker aanbod van middelbaar en hoger onderwijs voor vol-

wassenen. De raad wil dit zowel aan de private kant, waar het merendeel van de deelnemers zit, als aan de publieke kant die verzorgd wordt door roc's, hogescholen en universiteiten.

Aan de private kant stelt de raad voor dat het aanbod de lat van het Europees Kwalificatiekader volgt, zodat duidelijk is op welk niveau een aangeboden cursus staat. De meetlat wordt niet door de aanbieder zelf gehanteerd, maar door een officiële inschalingsinstantie. Aan de private kant kunnen leerervaringen en getuigschriften bij elkaar worden opgeteld tot een erkend diploma.

Aan de publieke kant pleit de raad voor een ruimere openstelling van examenmogelijkheden voor volwassenen op het niveau van het middelbaar en hoger onderwijs.

De raad kent vier basisfuncties toe aan volwassenonderwijs:

- *Reparatie:*
wie geen opleiding heeft gevolgd op jonge leeftijd, moet dat later kunnen inhalen.
- *Wisseling in loopbaan:*
wie er pas op latere leeftijd achter komt dat hij iets anders wil doen of talenten ontdekt, moet een opleiding kunnen volgen om een switch te maken.
- *Bij de tijd blijven en vooruitkomen in de samenleving:*
volwassenen moeten hun kennis en competenties actueel kunnen houden om zo hun arbeidsmarktpositie op peil te houden en te werken aan verbetering van hun positie.
- *Sociaal-culturele en persoonlijke functie:*
mensen leren niet alleen voor hun arbeidsloopbaan, maar ook om zich in algemene zin te blijven ontwikkelen.

Colofon

Redactie

Fenna Knops en Meile Tamminga

Dit is een uitgave van de Onderwijsraad. De nieuwsbrief verschijnt 3 à 4 keer per jaar en wordt gratis toegestuurd aan relaties van de Onderwijsraad.

Onderwijsraad

Nassaulaan 6

2514 JS Den Haag

Telefoon 070 310 00 00

Fax 070 356 14 74

secretariaat@onderwijsraad.nl

www.onderwijsraad.nl

Druk

Exelsior, Den Haag

Ontwerp & vormgeving

Balyon, Katwijk

ISSN: 1569-9102